

В. М. Бароўская

БЕЛАРУСЬ

У САВЕЦКА-ПОЛЬСКІХ АДНОСІНАХ

(САКАВІК 1921 г. – ЛЮТЫ 1939 г.)

НАЦЫЯНАЛЬНАЯ АКАДЭМІЯ НАВУК БЕЛАРУСІ
Інстытут гісторыі

В. М. Бароўская

БЕЛАРУСЬ
У САВЕЦКА-ПОЛЬСКІХ АДНОСІНАХ
(САКАВІК 1921 г. – ЛЮТЫ 1939 г.)

Мінск
«Беларуская навука»
2024

УДК [94(476)+327(438:47+57)]“1921/1939”

ББК 63.3(4Бел)61

Б43

*Рэкамендавана да выдання Вучоным саветам
Інстытута гісторыі Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі
(праатакол № 11 ад 21.11.2023)*

Рэцэнзенты:

доктар гістарычных навук, прафесар А. А. Чалядзінскі,
доктар гістарычных навук, прафесар У. Е. Снапкоўскі

Выданне падрыхтавана ў рамках выканання Дзяржаўнай праграмы навуковых даследаванняў на 2021–2025 гг. «Грамадства і гуманітарная бяспека беларускай дзяржавы» (навуковы кіраўнік – акадэмік, доктар гістарычных навук, прафесар А. А. Каваленя) падпраграмы № 1 «Гісторыя» (навуковы кіраўнік – кандыдат гістарычных навук, дацэнт В. Л. Лакіза).

Бароўская, В. М.

Б43 Беларусь у савецка-польскіх адносінах (сакавік 1921 г. – люты 1939 г.) / В. М. Бароўская ; Нац. акад. навук Беларусі, Ін-т гісторыі. – Мінск : Беларуская навука, 2024. – 303 с. : іл.

ISBN 978-985-08-3134-7.

У манаграфіі праведзена сістэмнае даследаванне ўнутрыпалітычнага, сацыяльна-эканамічнага, навукова-культурнага развіцця Савецкай Беларусі (БССР) у кантэксце савецка-польскіх адносін (сакавік 1921 г. – люты 1939 г.). Вывучана дзейнасць Змешанай пагранічнай камісіі, камісіі па рэпатрыяцыі, працэс аптацыі польскага грамадзянства ў БССР, праца Змешанай рээвакуацыйнай і спецыяльнай камісіі, даследавана праблема дэмаркацыі пагранічнай лініі; ахарактарызаваў дзейнасць Упраўлення ўпаўнаважанага Народнага камісарыята знешняга гандлю РСФСР пры СНК БССР па ўмацаванні знешнегандлёвых сувязей з польскімі камерцыйнымі арганізацыямі, навуковае і культурнае супрацоўніцтва Савецкай Беларусі і Польшчы ў 1921–1939 гг.

Разлічана на гісторыкаў, выкладчыкаў, студэнтаў для паглыбленага вывучэння курса айчыннай гісторыі ў вышэйшых навучальных установах і ўсіх тых, хто цікавіцца гэтай тэмай.

УДК [94(476)+327(438:47+57)]“1921/1939”

ББК 63.3(4Бел)61

ISBN 978-985-08-3134-7

© Інстытут гісторыі НАН Беларусі, 2024

© Афармленне. РУП «Выдавецкі дом
«Беларуская навука», 2024

ЗМЕСТ

Пералік скарачэнняў і абрэвіятур	3
Уводзіны	5
Глава 1. Гістарыяграфія і крыніцы	8
1.1. Гістарыяграфія праблемы	8
1.2. Крыніцы даследавання	17
Глава 2. Пытанні дэмілітарызацыі і адмовы ад вайны ў савецка-польскіх адносінах у 1921–1939 гг.	23
2.1. Дзейнасць Польска-расійска-ўкраінскай ваеннай узгадняльнай камісіі. Працэс стварэння і функцыянавання нейтральнай зоны	23
2.2. Праблема ліквідацыі палітычнага бандытызму і выкананне V артыкула Рыжскага мірнага дагавора ў 1921–1922 гг.	36
2.3. Падрыхтоўка і заключэнне «Дагавора аб ненападзенні» 1932 г. Удзел Савецкай Беларусі ў стварэнні сістэмы калектыўнай бяспекі ў 1924–1939 гг.	42
Глава 3. Пытанне ўсталявання савецка-польскіх дыпламатычных адносін у 1921–1939 гг.	56
3.1. Пытанне ратыфікацыі Рыжскага мірнага дагавора. Юрыдычна-прававы статус Савецкай Беларусі ў 1921–1922 гг.	56
3.2. Пытанне арганізацыі і дзейнасці дыпламатычнага прадстаўніцтва Польшчы ў Савецкай Беларусі. Генеральнае консульства Польшчы ў Мінску ў 1924–1938 гг.	68
Глава 4. Вырашэнне міграцыйных праблем у савецка-польскіх адносінах у 1921–1936 гг.	79
4.1. Праца Змешанай камісіі па рэпатрыяцыі ў Савецкай Беларусі (1921–1924) ...	79
4.2. Праблема аптацыі польскага грамадзянства і персанальнага абмену ў Савецкай Беларусі (1921–1936)	89
Глава 5. Праблема дэмаркацыі беларускага ўчастку савецка-польскай мяжы ў 1921–1939 гг.	104
5.1. Праца Змешанай пагранічнай камісіі ў 1921–1924 гг.	104
5.2. Дзейнасць Узгадняльнай камісіі па ліквідацыі пагранічных інцыдэнтаў у 1921–1939 гг.	112

Глава 6. Адносіны Савецкай Беларусі і Польшчы да праблемы нацыянальна-вызваленчага і рэвалюцыйнага руху ў Заходняй Беларусі ў 1921–1938 гг.	117
6.1. Практычная рэалізацыя VII артыкула Рыжскага мірнага дагавора. Праблема гарантавання правоў польскай нацыянальнай меншасці ў Савецкай Беларусі	117
6.2. Пазіцыі польскага і савецкага кіраўніцтва ў адносінах да Заходняй Беларусі	127
6.3. Арганізуючая і каардынацыйная роля Савецкай Беларусі ў сацыяльным і нацыянальна-вызваленчым руху Заходняй Беларусі ў 1924–1938 гг.	134
6.4. Пытанне беларускай палітычнай эміграцыі ў савецка-польскіх адносінах у 1921–1926 гг.	144
Глава 7. Пытанне ўзаемаразлікаў, рээвакуацыі маёмасці і культурнай рэстытуцыі ў савецка-польскіх адносінах (1921–1934)	156
7.1. Дзейнасць Змешанай рээвакуацыйнай камісіі ў Савецкай Беларусі (1921–1929) ..	156
7.2. Дзейнасць Змешанай спецыяльнай камісіі па рэстытуцыі архіўных, музейных і бібліятэчных збораў у Савецкай Беларусі (1921–1934)	160
7.3. Праца Змешанай разліковай камісіі ў 1921–1924 гг.	170
7.4. Функцыянаванне Ліквідацыйнага камітэта па справах былых расійскіх юрыдычных асоб у 1924–1933 гг.	176
Глава 8. Беларусь у сістэме гандлёвых савецка-польскіх адносін у 1921–1939 гг. ...	183
8.1. Пытанне ўсталявання і развіцця савецка-польскіх гандлёвых адносін у 1921–1939 гг. Заклучэнне Гандлёвага дагавора (люты 1939 г.)	183
8.2. Праблема супрацоўніцтва Гандлёвага прадстаўніцтва РСФСР (СССР) у Польшчы і Народнага камісарыята знешняга гандлю БССР у 1921–1923 гг.	197
8.3. Міжнародныя аспекты адкрыцця транзіту па р. Нёман у 1921–1929 гг.	206
8.4. Выставачна-кірмашовая дзейнасць у развіцці гандлю паміж Савецкай Беларуссю і Польшчай у 1921–1930 гг.	215
Глава 9. Савецка-польскае навуковае і культурнае супрацоўніцтва ў 1921–1939 гг. ...	221
9.1. Усталяванне і пашырэнне навуковых двухбаковых кантактаў	221
9.2. Беларуска-польскае супрацоўніцтва ў галіне культуры	229
Заклучэнне	235
Спіс выкарыстаных крыніц і літаратуры	241
Дадаткі	256

Навуковае выданне

Бароўская Вольга Мікалаеўна

**БЕЛАРУСЬ У САВЕЦКА-ПОЛЬСКИХ АДНОСІНАХ
(САКАВІК 1921 г. – ЛЮТЫ 1939 г.)**

Рэдактар *Т. В. Лапцёнак*

Мастацкі рэдактар *У. У. Дамнянкоў*

Тэхнічны рэдактар *М. В. Савіцкая*

Камп'ютарная вёрстка *Ю. А. Агейчык*

Падпісана да друку 18.04.2024. Фармат 70 × 100 $\frac{1}{16}$. Папера афсетная. Друк лічбавы.
Ум. друк. арк. 19,57. Ул.-выд. арк. 20,0. Тыраж 300 экз. Заказ 80.

Выдавец і паліграфічнае выкананне:

Рэспубліканскае ўнітарнае прадпрыемства «Выдавецкі дом «Беларуская навука».

Пасведчанні аб дзяржаўнай рэгістрацыі выдаўца, вытворцы, распаўсюджвальніка
друкаваных выданняў № 1/18 от 02.08.2013, № 2/196 от 05.04.2017.

Вул. Ф. Скарыны, 40, 220084, г. Мінск.

Бароўская Вольга Мікалаеўна –
кандыдат гістарычных навук, дацэнт,
вядучы навуковы супрацоўнік
Інстытута гісторыі НАН Беларусі.

Займаецца вывучэннем праблем
польска-савецкай вайны 1919–1920 гг.,
савецка-польскіх адносін 1918–1939 гг.
Мае больш за 100 публікацый.

ISBN 978-985-08-3134-7

9 789850 831347